

Kinderwerk: cruciale schakel tussen school en thuis

Jennifer Elich, Sociaal Werk Nederland
18 februari 2021 | 3 minuten lezen

Kinderen die het thuis moeilijk hebben, zitten vaak ook op school en in hun vrije tijd niet goed in hun vel. Voor hen maakt een veilige plek in hun buurt hét verschil. Kinderwerk biedt die plek. Professionele kinderwerkers geven deze kinderen de aandacht die ze vaak nergens anders krijgen, en ze ondersteunen hun ouders bij de opvoeding. Daarbij werken ze samen met een groot aantal ketenpartners. Maar om die veilige huiskamers van de buurt te runnen, is een veelvoud aan kinderwerkers nodig. Voor het eerst is hun cruciale rol als 'aanvullende opvoeder' in kaart gebracht. Het Nederlands Jeugdinstituut deed onderzoek, in samenwerking met Sociaal Werk Nederland, BV Jong, Verdiwel en Froukje Hajer.

Het gat tussen school en thuis

Tienduizenden jonge kinderen tussen 4 en 12 zijn in Nederland na schooltijd dagelijks op zichzelf aangewezen, met alle risico's van dien. Het onderzoeksrapport *Kinderwerk anno 2021* toont de kracht van het kinderwerk voor juist deze kinderen, die vaak opgroeien in 'complexe gezinssituaties'. 86% van de kinderwerkers geeft aan dat het 'signaleren van zorgelijke ontwikkelingen en problemen' hun belangrijkste doel is.

Leefachterstand

Door corona is een deel van deze kinderen 'zichtbaar' geworden, juist omdat ze feitelijk onzichtbaar werden: ze verdwenen uit beeld bij de leerkrachten en hadden thuis geen laptop, geen internet, geen hulp. Het zijn de kinderen die veel te vaak alleen thuis zitten, die opgroeien in chronische armoede, of dagelijks moeten zorgen voor hun zieke vader of moeder. Dat maakt hen kwetsbaar en tast hun talentontwikkeling aan.

8,5 miljard voor het wegwerken van leerachterstanden

Alle aandacht gaat nu naar de mogelijke leerachterstand die juist deze kinderen oplopen in het onderwijs. Maar het is minstens zo belangrijk om hun leefachterstand te verbeteren.

Eric van der Burg, voorzitter van Sociaal Werk Nederland: 'Kinderwerk is daarvoor hét instrument, maar is helaas in veel te veel gemeenten een ontbrekende, onbekende schakel in de sociale basis. Om de veilige huiskamers van de buurt te runnen, is dus een veelvoud aan kinderwerkers nodig. Er zijn er in heel Nederland naar schatting maar tussen de 400 - 500.

Els Spraakman, teamleider Kinderwerk, De Schoor: "Dagelijks bieden wij kwetsbare kinderen in hun eigen buurt een veilige en vertrouwde plek, waar ze een paar uur verlost zijn van hun vaak complexe thuissituatie. Daarmee geeft het kinderwerk hen handvatten om de "cirkel van overerving" te doorbreken. De overerving van armoede bijvoorbeeld. We laten ze het belang van scholing en opleiding zien, maar ook dat het niet verstandig is om op je veertiende een kind te krijgen. Zo op het oog biedt het kinderwerk misschien vooral leuke activiteiten aan. Die zijn echter geen doel op zich, maar een middel voor het ontwikkelen van bijvoorbeeld sociale vaardigheden en talenten." Zie hier [een filmpje over kinderwerk De Schoor](#).

Uit het onderzoek van het NJi blijkt dat kinderwerkers er niet alleen zijn voor de kinderen, maar dat ze bovendien de ouders terdege ondersteunen bij de opvoeding. Daarnaast hebben kinderwerkers een groot netwerk in de wijk én zijn ze een waardevolle samenwerkingspartner voor ketenpartners.

Vroeg signaleren en vroeg doen

Kinderwerker Shailesh Ramnath: 'In een wijk waar veel overlast was, maakten de wijkagent en ik een lijstje van kinderen die zorgelijk gedrag vertoonden. Het ging om 50 kinderen, waarvan ik er 48 kende. Daarvan hadden er 15 echt hulp nodig. We nodigden hun ouders uit om met ons te bespreken hoe we die kinderen het best konden helpen. Zo kun je voorkomen dat straks weer een generatie jongeren voor overlast gaat zorgen.' [Shailesh Ramnath](#), kinderwerker bij Voor Welzijn in Den Haag.'

Nederland telt 1,5 miljoen kinderen tussen de 4 en 12 jaar. Jaarlijks worden 119.000 van hen mishandeld: gemiddeld één per basisschoolklas. In het schooljaar 2018/2019 zijn ruim 113.000 leerlingen in het regulier basisonderwijs aangemerkt als 'achterstandsleerling'. Ruim de helft (60%) van hen zijn leerlingen met een migratieachtergrond. In 2019 kregen in totaal 428.000 jeugdigen jeugdhulp.

Gemeenten kunnen in de nieuwe publicatie '[Kinderwerk anno 2021](#)' en [de factsheet](#) zien wat de potentie en meerwaarde is van #sterkkinderwerk voor al hun kinderen: een cruciale bouwsteen in een sterke basis voor 'opgroeien in de buurt'. Kinderwerk is in feite het 'jongere broertje/zusje van [jongerenwerk](#)'.

Praktijkvoorbeeld Almere, Els Spraakman, teamleider Kinderwerk

Februari 2021, uit publicatie: Kinderwerk Anno 2021 (NJI)

De veelzijdigheid van het kinderwerk

Als teamleider Kinderwerk is Els Spraakman werkzaam bij De Schoor in Almere. Ook de kinderwerkers van De Schoor werken intensief samen met partners in de wijk, waaronder de lokale (brede) basisscholen, wijkteams en jeugdhulpverlening. Spraakman: "De kinderopbouwwerkers uit ons team zijn actief op twaalf van de dertien brede basisscholen in Almere en in de wijken. We zijn goed op de hoogte van de ontwikkelingen in de wijk, binnen de scholen en hebben een groot netwerk. Onze samenwerkingspartners weten ons gelukkig goed te vinden. We hebben bijvoorbeeld goede contacten met de jeugdhulpverlening. Deze samenwerking bestaat niet enkel uit signaleren en waar nodig het doorverwijzen van kinderen naar de jeugdhulpverlening. Het gebeurt namelijk ook regelmatig dat de jeugdhulpverleners kinderen naar ons doorverwijzen. We kijken in iedere situatie wat er het beste past bij het kind, want dat is waar we het uiteindelijk allemaal voor doen." Hoewel het kinderwerk in Almere erg gewaardeerd wordt, moet Spraakman toch nog vaak uitleggen wat het precies inhoudt: "Soms hebben mensen nog het beeld van het kinderwerk als 'leuke knutselclub'. Wanneer ik dan vertel over wat onze kinderwerkers allemaal doen, hoe we werken aan preventie en dat een activiteit een middel is om andere doelen te bereiken, wordt daar nog regelmatig verbaasd op gereageerd. Zo zijn we, zoals eerder aangegeven, onder andere actief in de wijk, in de speeltuin, op de Jeugdlanden (kinderbouwwerkplaatsen), werken we binnen twaalf van de dertien brede scholen in Almere, organiseren we sport- en spelactiviteiten met de Droomspeelbus op plekken waar geen speelmogelijkheden zijn, op schoolpleinen en in sporthallen, begeleiden en ondersteunen we kinderen en hun ouders en bieden we dagarrangementen aan voor kinderen die door verschillende redenen geen gebruik (kunnen) maken van een BSO." Het dagarrangement is een werkvorm waarin de unieke positie en rol van het kin-

derwerk duidelijk naar voren komt. “Op verschillende plekken in de stad hebben we locaties waar kinderen na schooltijd kunnen komen. Dit kan allerlei redenen hebben. Bijvoorbeeld het gebrek aan financiële mogelijkheden van ouders, problemen in de thuissituatie, letterlijk en figuurlijk geen plek en ruimte hebben om huiswerk te maken. Of omdat kinderen extra ondersteuning in de ontwikkeling nodig hebben en daarom beter in kleinere groepen terecht kunnen. De behoefte hieraan is groot; per dag bedienen wij gemiddeld 150 kinderen en op alle locaties is er een wachtlijst. Wanneer een kind wordt aangemeld voor een dagarrangement wordt er samen met de ouders ook gekeken aan welke doelen we kunnen werken, bijvoorbeeld wanneer het kind snel boos wordt of juist erg verlegen is. En uiteraard in een vertrouwde en veilige omgeving. We doen dit in eerste instantie voor de kinderen, maar ondersteunen en ontzorgen hiermee ook de ouders. Wij geven de kinderen handvatten om de cirkel van overerving te doorbreken, zodat zij opgroeien tot zelfstandige en zelfredzame volwassenen.” De locaties vormen door het laagdrempelige karakter een toegankelijke voorziening in de wijk, die ook door andere professionals gezien wordt. “De opvoedadviseur zit normaal gesproken in het gezondheidscentrum, maar houdt vanwege de laagdrempeligheid ook een spreekuur op een van onze locaties.”

Kinderwerk hard nodig voor doorbreken ‘overerving’ armoede en laaggeletterdheid

Chris Bos, Sociaal Werk Nederland
2 maart 2021 | 4 minuten lezen

‘Want bedenk wel: de problemen beginnen vaak niet bij de kinderen zélf maar al bij hun grootouders of overgrootouders. In sommige families zijn bijvoorbeeld verslaving, armoede of laaggeletterdheid generaties lang een constante factor. Als je die “overerving” wilt doorbreken moet je daar als samenleving een andere keten tegenover stellen: van peuterspeelzaalwerk, via kinderwerk, naar jongerenwerk; steeds in nauwe samenwerking met relevante partners.’

Els Spraakman, teamleider Kinderwerk bij De Schoor Welzijn in Almere is een warm pleitbezorger van kinderwerk. ‘Onze missie is om het jongerenwerk overbodig te maken, zeg ik wel eens. Dat kan natuurlijk niet, maar ik vind wel dat je niet vroeg genoeg kunt beginnen met het inlopen en voorkómen van achterstanden.’ In Almere heeft dat uitgangspunt al aardig wortel geschoten. ‘Met een kleine veertig kinderwerkers zijn we actief op 12 van de 13 brede basisscholen/IKC’s in Almere.’

Dat heeft ook te maken met het convenant dat onderwijs, welzijn en kinderopvang in Almere hebben gesloten. Daarin hebben ze vastgelegd om stelselmatig samen op te trekken. ‘Ik vertegenwoordig het kinderwerk in de MT’s van al die twaalf scholen. Als team kijken we naar vragen als: wat willen we met deze kinderen, wat zijn onze doelen, wat vinden we hier op school nu het allerbelangrijkste? Bijvoorbeeld woordenschat, taalontwikkeling. Dan letten onze kinderopbouwwerkers daar ook op bij het ontwikkelen van nieuwe activiteiten, zowel op school als in de wijk. In gesprekken met de docenten zorgen ze dat juist de kinderen die de betreffende activiteiten het hardst nodig hebben er ook naartoe komen. Zeker de kinderen die nooit iets hebben na school; geen bso, geen muzikles, geen voetbaltraining. En dat zijn er hier heel wat.’

Huiskamers

Een bijzondere voorziening vormen bovendien de vier huiskamers van de wijk die De Schoor speciaal heeft opgezet voor kinderen van 4 tot 12 die thuis niet de aandacht krijgen die ze nodig hebben. Els Spraakman: ‘We zagen dat in Almere heel veel kinderen voor, tussen en na schooltijden verloren rondhingen. Die wilden we van ’s morgens vroeg tot etenstijd een veilige plek bieden. In

de wandelgang hebben we het dan ook over “dagarrangementen”, al is dat eigenlijk niet zo’n gelukkige naam. Hoe dan ook: het is bedoeld voor kinderen die om uiteenlopende redenen niet naar de reguliere buitenschoolse opvang kunnen. Omdat er thuis geen geld voor is of omdat ze in een heel complexe situatie opgroeien. Ze worden bij ons aangemeld door onder meer hun ouders, school, de ggd, jeugd-ggz, of de wijkagent. Er is geen vrije inloop; na aanmelding houdt de coördinator altijd een intakegesprek met de ouders en het kind. Met als hamvraag: wat wil je bij ons leren? En dan gaat het niet zozeer om taal of rekenen, maar sociale vaardigheden als minder snel boos worden, vriendjes maken, of samenwerken. Tussen neus en lippen door werken de kinderwerkers bovendien aan thema’s als “gezond leven” en “hoe ga je om met geld”.

Handvatten

In de grootste huiskamer van de wijk hebben dagelijks 70 kinderen een plek. Die komen niet allemaal evenveel dagen in de week; in totaal staan er 140 kinderen op de lijst. En er staat nog een flink aantal op de wachtlijst. Op de andere drie locaties gaat het om pakweg 20 kinderen. De crux van het werk? ‘De kinderwerkers bieden hen een vertrouwde omgeving en allerlei activiteiten. Die activiteiten zijn geen doel op zich maar ook een middel om kennis op te doen en aan tal van vaardigheden te werken. Kinderwerkers geven hen de handvatten om uit te groeien tot volwassenen die hun weg weten te vinden in de samenleving.’

Ook ouders profiteren

Anno 2021 werken de jeugdwerkers van De Schoor nauw samen met de jeugdhulpverlening. ‘Zij zien ons inmiddels als een essentiële preventieve schakel in het jeugddomein. Ze zien ons niet meer als organisatoren van naschoolse sportactiviteiten en de kinderdisco, maar als professionals die interventies plegen waarmee ze voorkomen dat bepaalde kinderen in de reguliere hulpverlening terechtkomen. De waarde van dat werk is lastig uit te drukken in harde cijfers of klinkende munt, maar die blijkt bijna dagelijks uit ervaringsverhalen. We kunnen het niet méten maar wel mérken.’

En dat heeft niet alleen effect op de kinderen. ‘Regelmatig zie je dat ouders de extra tijd die ze krijgen gebruiken om te gaan sporten, een opleiding te doen, werk te zoeken. Dankzij het kinderwerk waait er dan een frisse wind door het gezin, waardoor de stress in huis afneemt en de meerwaarde van kinderwerk niet beperkt blijft tot dat ene kind.’

Sinds de virusuitbraak en de lockdowns zijn de kinderopbouwwerkers bij de noodopvang aan de slag gegaan. De dagarrangementen zijn doorgegaan in aangepaste vorm, dus met kleinere groepen. ‘De belangrijkste opgave is nu om de allerkwetsbaarste kinderen niet uit het oog verliezen. Omdat we de doelgroep goed kennen, kunnen we snel schakelen en hun ouders erbij betrekken.’

Aanbevolen: meerjarige contracten

De meerwaarde van goed kinder- en jongerenwerk voor de Almeerse samenleving wordt inmiddels breed onderkend. Els Spraakman: ‘We werken hier al heel lang en we hebben ons bestaansrecht bewezen.’

Dat blijkt ook uit een [rapport van bureau Goed geschud](#) dat in opdracht van de gemeente vorig jaar onderzocht hoe het kinder- en jongerenwerk erbij staat. “Sterk jongeren- en kinderbeleid is essentieel voor de gemeente Almere” concluderen de onderzoekers in dat rapport.

Goed nieuws is bovendien dat het kabinet onlangs [8,5 miljard heeft toegezegd](#) om onderwijsachterstanden weg te werken. ‘Waar ik een deel van dat geld aan zou willen besteden? Aan de ver-

dubbeling van het aantal huiskamers, liefst in iedere wijk één. En voor een stad als Almere is een totaal van 36 kindwerkers natuurlijk erg weinig, ook daar is een verdubbeling meer dan welkom. Er zijn wijken waarin we nu nog niet aanwezig zijn, simpelweg omdat we onze beperkte capaciteit inzetten op de plekken waar die het hardst nodig is. Wil je echt preventief kunnen zijn, dan moet je ook daar aan de bak. Dus meer inzet, en meerjarige financiering. Dat laatste is trouwens ook een van de aanbevelingen aan de gemeente in het rapport van Goed geschud. Dat geeft professionals meer zekerheid en dat maakt het hen gemakkelijker om een langdurige vertrouwensband op te bouwen met kinderen. Ik ben er heilig van overtuigd dat hoe jonger je begint, hoe meer “winst” je kunt behalen; zowel qua welzijn en ontplooiingskansen, als financieel. Op latere leeftijd repareren is voor kinderen zélf akelig en leidt bovendien tot hogere zorgkosten.’

Wat doen jullie veel!

Kees Neefjes, Verdiwel, 23 april 2020

Kort na de eerste lockdown is Els Spraakman geïnterviewd over hoe haar team kindwerkers zich in de eerste lockdown hebben ingezet voor de Almeerse jeugd. Dit interview is terug te lezen op de website van Verdiwel:

<https://www.verdiwel.nl/view/1013-12+Coronacrisis+Els+Spraakman+De+Schoor+Almere.pdf>